

Nr 143

Av herr **Osvald m. fl.**, om framläggande av förslag angående statsunderstödet till växtförädlingsverksamheten vid institutionen Balsgård.

I årets statsverksproposition, nionde huvudtiteln punkt 93, upptages ett anslag på 100 000 kronor till den av Föreningen för växtförädling av frukt-träd vid Balsgård bedrivna verksamheten.

Statsanslaget är sedan flera år oförändrat, och till följd av ständigt stigande omkostnader har det årliga underskottet blivit allt större. År 1956 var det 56 236 kronor, och för år 1957 uppskattas det av föreningens styrelse till 77 000 kronor.

Lantbruksstyrelsen har i sitt yttrande över föreningens framställning erinrat om det grundläggande betydelsefulla arbete föreningen utfört och framhåller därjämte, att föreningens möjligheter att få underskotten täckta genom anslag från privat håll nu syns vara uttömda.

Departementschefen uttalar också, att verksamheten torde »vara av sådan betydelse, att det bör tillses, att föreningen får möjlighet att fortsätta denna».

Emellertid har frågan om statsunderstödet till Balsgård överlämnats till jordbrukshögskoleutredningen, och departementschefen har därför ansett sig förhindrad uppräknat anslaget.

För att i all korthet antyda, hur svår den ekonomiska situationen nu är för Balsgård, må nämnas att sedan år 1952 ha inkomsterna ökat med 14 200 kronor, medan utgifterna stigit med 78 600 kronor.

Sedan flera år tillbaka har Balsgård arbetat med en starkt begränsad arbetskraft, och personalen är nu så hårt ansträngd, att varje ytterligare inskränkning med nödvändighet medför att arbetsresultaten äventyras. I en sammanfattning av situationen inför 1958 har föreståndaren för Balsgård, dr Nybom, anfört bland annat följande: »Verksamhet av detta slag ställer stora krav på personalens intresse, kunnighet och inte minst erfarenhet. Om man tänkte sig att avskeda trädgårdsmästaren, vaktmästaren, kontoristen, husföreståndarinnan och halva trädgårdsarbetarstammen, skulle möjligen inkomsterna täcka utgifterna. Då skulle föreståndaren, försöksledaren, assistenten och halva arbetarstammen återstå. Det skulle innebära grov misshushållning med den utbildade personalen, kanske 10 procent effektivitet av den nuvarande, förlust av stora delar av det oersättliga för-

ädlingsmaterial, som det tagit många års arbete och kostat hundratusentals kronor att framställa, fördröjande av de praktiska resultaten samt dessutom stora svårigheter och spillande av mycken tid då det gäller att återigen organisera upp arbetena med lämplig ny arbetskraft.»

»Den svenska frukt- och bärproduktionen», säger han vidare, »vars sammanlagda värde uppskattas till omkring 400 miljoner kronor — och därmed kan mäta sig med den sammanlagda brödsädsproduktionen — är en oumbärlig faktor i vår folkförsörjning. Av denna kommer större delen, åtminstone 80 procent, på småodlare och husbehovsodlare. Även en relativt blygsam ökning av den svenska fruktens värde, kvantitativt eller kvalitativt, måste få stor betydelse för landet i dess helhet. Med tanke på att det är nästan obruten mark för modern, vetenskapligt grundad växtförädling ter sig möjligheterna synnerligen stora.

Det är fel att tro, att vi i Sverige ej kunna erbjuda fruktodlingen idealiska betingelser. Dessa växtslag härstamma från tempererade zoner och nå där sin bästa utveckling i fråga om smak, arom och vitamininnehåll, egenskaper som i framtiden säkerligen komma att tillmätas betydligt större vikt än nu. När det gäller bärväxterna, så äro flera av dessa typiska så kallade långdagsväxter och trivas utmärkt även i vårt lands norra delar.

Förhållandena i år, då fruktskörden slagit fel i nästan hela Europa utom här i Danmark och Sverige, utgöra också en allvarlig påminnelse för den som tror att fruktodlingen ej har någon framtid i Sverige.

Inte heller kunna vi tala om någon överproduktion så länge vi årligen för inemot 100 miljoner kronor importera frukt och bär av sådant slag, att fullgod ersättning till konkurrensdugliga priser mycket väl skulle kunna produceras inom landet, om blott lämpliga sorter kunde ställas till odlarnas förfogande.

Att den husbehovsmässigt producerade frukten alltid kommer att bibehålla sin betydelse torde också vara ställt utom allt tvivel, om man betänker det ökade intresset för och den rent sociala betydelse trädgårdsodlingen har som trivsel- och folkhälsofaktor i det moderna industrialiserade samhället eller i avlägsna landsändar, liksom också den kraftiga, av alla livsmedelsauktoriteter understödda ökningen av fruktkonsumtionen.

Halva Sveriges yta har dock ett sådant klimat, att de nu tillgängliga fruktsorterna ej kunna odlas där. Den nu sedan omkring eller strax efter sekelskiftet pågående statliga växtförädlingsverksamheten i Canada, USA och Ryssland visar dock vilka stora framsteg som äro att vinna när det gäller odlingsgränsens förskjutning mot norr.

I detta sammanhang bör påpekas, att en viktig gren av arbetet består i att uppleta och från olika länder hitföra alla nya frukt- och bärsorter, vilka kunna ha något intresse för oss, dels för att pröva dem och dels för att använda dem i förädlingsarbetet. Det är alltså ingen risk för att något onödigt dubbelarbete utföres. Beträffande alla odlade växter gäller dock

tyvärr, att importerade sorter endast mycket sällan trivas hos oss utan fortsatt förädling.»

En förteckning över de nya sorter av äpplen, päron, plommon och körsbär framställda vid Balsgård, uttagna och uppförökade för fortsatt prövning under praktiska betingelser, upptar inte mindre än 51 nummer av äpplen, 7 av päron, 9 av plommon och 5 av bigarråer.

Vid förädlingen av fruktträd måste stor hänsyn tagas till förädlingsprodukternas resistens mot sjukdomar och skadedjur. Det är därför naturligt, att verksamheten vid Balsgård beaktats av den kommitté inom Skogs- och lantbruksakademien, som utarbetat förslag till resistensbiologisk forskning och till en intensifierad resistensförädling. Det av nämnda kommitté utarbetade förslaget har visserligen inte förverkligats i år. Departementschefen uttalar emellertid under punkt 91 (anslag till Sveriges utsädesför- ening), att »hela resistensfrågan bör lösas i ett sammanhang». Vid den kompletterande utredning, som i sådant syfte erfordras, synes det vara nödvändigt inte bara att pröva Balsgårds behov av medel för resistensförädlingen (av kommittén beräknat till 15 000 kronor) utan att också frukt- förädlingsverksamhetens hela anslagsbehov prövas. Med hänsyn till det ytterligt prekära läge, vari Balsgård för närvarande befinner sig, bör denna utredning verkställas med stor skyndsamhet, så att därpå grundade förslag kan föreläggas nästa års riksdag.

Med stöd av vad sålunda anförts hemställes,

att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om ett fullt utarbetat förslag till 1959 års riksdag angående statsunderstödet till Balsgård, däri inbegripet anslaget till resistensförädlingen, och att anslaget beräknas så, att »föreningen får möjlighet att fortsätta sin verksamhet».

Stockholm den 24 januari 1958

Hugo Osvald

G. Elofsson

N. Yngve Nilsson

i Vä
